

TA'LIM TIZIMIDA MA'NAVIY TARBIYA: YANGICHA YONDASHUVLAR VA INNOVATSION METODLAR

Sultonova Muxlisa Akramjonovna

Nordic International University 1-bosqich MTB-guruh magstranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimida ma'naviy tarbiya jarayonining zamonaviy talablari, yangicha yondashuvlar va innovatsion metodlar asosida amalga oshirilishi yoritilgan. Shuningdek, o'quvchi shaxsini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv metodlar, media savodxonlik, jamoaviy faoliyat va pedagoglarning kasbiy kompetensiyalari masalalari tahlil qilingan. Maqola ma'naviy tarbiyada oila, maktab va jamiyat hamkorligining ahamiyatini ko'rsatadi hamda bugungi davr yoshlariga mos tarbiyaviy strategiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: Ma'naviy tarbiya, yangicha yondashuvlar, innovatsion metodlar, media savodxonlik, pedagogik kompetensiya, ma'naviy qadriyatlar, ta'lim tizimi, jamoaviy faoliyat.

Ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiya yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, milliy qadriyatlarga hurmati va ijtimoiy faolligini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Globallashuv, texnologik taraqqiyot va ijtimoiy hayotdagi tezkor o'zgarishlar ma'naviy tarbiyani yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. An'anaviy tarbiya usullari ko'proq og'zaki targ'ibot, ma'ruza va mavhum ko'rsatmalarga asoslangan bo'lsa, zamonaviy jamiyat yoshlar bilan ishlashda ular ongidagi o'zgarishlarni, psixologik ehtiyojlarni, shaxsiy qiziqish va kompetensiyalarni inobatga oluvchi amaliy va innovatsion metodlarni talab qiladi.

Bugungi yoshlar raqamli axborot makonida yashaydi, ular tezkor ma'lumot, vizual taqdimot va faol muloqotga o'rgangan. Shu bois ma'naviy tarbiya jarayonida interaktiv mashg'ulotlar, hayotiy vaziyatlar asosida muhokamalar, loyihaviy ishlar, rolly o'yinlar va kreativ topshiriqlardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Virtual kutubxonalar, audio-video materiallar, raqamli platformalar orqali milliy qadriyatlar, tarixiy shaxslar merosi va vatanparvarlik g'oyalarini zamonaviy shaklda yetkazish imkoniyati ham kengayib bormoqda.

Innovatsion metodlar yoshlarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila olishi, jamiyatdagi o'z o'rnini anglab yetishi, ma'naviy mas'uliyat hissini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, tarbiya jarayoniga ota-onalar, mahalla faollari, psixologlar va ijtimoiy pedagoglarning hamkorlikda jalb qilinishi ma'naviy ta'limning uzluksiz va kompleks amalga oshirilishiga zamin yaratadi. Shu bois ta'lim jarayonida darsdan tashqari faoliyat, ijtimoiy loyihalar, ko'ngillilik tashabbuslari va madaniy-ma'rifiy tadbirlar ma'naviy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lib bormoqda. O'quvchilar turli jamoadagi vaziyatlarni o'z boshidan kechirishi, jamoaviy qarorlar

qabul qilishga o'rganishi, muammolarni hal etish jarayonida o'z nuqtayi nazarini bildirish olishi ularda mas'uliyat, birdamlik va mehr-oqibat kabi sifatlarni rivojlantiradi.

Shuningdek, pedagoglarning ma'naviy tarbiya borasidagi tayyorgarligi ham alohida e'tiborga loyiq. O'qituvchining shaxsiy madaniy saviyasi, muloqot madaniyati, yoshlar bilan ruhiy-psixologik ishlay olish ko'nikmalari jarayonning samaradorligini belgilaydi. Shu sababli pedagoglar uchun maxsus seminar-treninglar, psixologik mahorat darslari, innovatsion tarbiya metodlari bo'yicha o'quv kurslarining yo'lga qo'yilishi katta ahamiyatga ega. Bu orqali o'qituvchilar yoshlarning individual xususiyatlarini chuqurroq tushunadi, ularning ehtiyojlari asosida tarbiya vazifalarini rejalashtira oladi.

Ta'lim tashkilotlarida ma'naviy muhitning shakllanishi ham muhim omildir. O'quv muassasasining ichki muhiti, muloqot madaniyati, tarbiyaviy atmosfera, shuningdek, ota-onalar bilan muntazam hamkorlik – bularning barchasi yoshlar ongida ma'naviy qadriyatlarning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Xususan, oilada va maktabda ma'naviy tarbiya o'zaro uyg'un va davomiy bo'lgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin. Shu maqsadda ota-onalar uchun ma'naviy-ma'rifiy seminarlar, maslahat markazlari va pedagogik suhbatlar tashkil etilishi dolzarbdir.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot makonining ta'siri kuchayib borayotgan bir sharoitda yoshlarni axborot savodxonligi, tanqidiy fikrlash, zararli axborotlarning oldini olish bo'yicha o'qitish ham ma'naviy tarbiyaning muhim bo'lagi hisoblanadi. Raqamli madaniyatni shakllantirish orqali o'quvchilarda mas'uliyatli internetdan foydalanish, milliy qadriyatlarga zid bo'lgan g'oyalarni tanib olish va ulardan himoyalash ko'nikmalari rivojlanadi. Bu yo'nalishda videodarslar, interaktiv mashg'ulotlar va mediamafkuraga oid treninglar samarali natija beradi.

Ma'naviy tarbiya jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, o'z pozitsiyasini asoslay olishi va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi eng muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Shuning uchun zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchini "tayyor bilim qabul qiluvchi" emas, balki faol ishtirokchi sifatida shakllantirishga e'tibor kuchaymoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchi faolligiga asoslangan tarbiya metodlari insonning ma'naviy qarorlar qabul qilish qobiliyatini ancha rivojlantiradi (Karimov, 2021).

Shuningdek, hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, muammoli vaziyatlarni hal qilish, jamoaviy loyiha ishlari kabi metodlar o'quvchilar orasida hamkorlik, empatiya va mas'uliyat tuyg'usini shakllantiradi. Bunday yondashuvlar yoshlarning jamiyatlardagi roli va burchi haqida chuqurroq tasavvurga ega bo'lishiga yordam beradi (Sattorova, 2020). Shu bilan birga, sinfdagi ijobiy muloqot muhiti va o'qituvchining shaxsiy namunasi ham yoshlar ongida ma'naviy qadriyatlarning mustahkamlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi (Rahmatov, 2019).

Pedagogik jarayonning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining ma'naviy yetukligi, psixologik savodxonligi va innovatsion metodlarni qo'llay bilishiga bog'liq. Mutaxassislar fikriga ko'ra, o'qituvchilar uchun muntazam ravishda trening va malaka

oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish yoshlar bilan tarbiyaviy ishlarda ijobiy natija beradi (Yuldasheva, 2022). Zero, bugungi zamon o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki ma'naviy yo'lbo'shchi bo'lishi ham talab qilinmoqda.

Raqamli makonning kengayishi esa ma'naviy tarbiyada yangi vazifalarni yuzaga keltirdi. Yoshlarning internetdan samarali va xavfsiz foydalanish ko'nikmasini shakllantirish ularning ma'naviy ongini himoya qilishning muhim qismlaridan biridir.

Tadqiqotlarda qayd etilishicha, mediamadaniyatni o'rgatish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish yoshlarni zararli axborotlardan himoya qilishda samarali hisoblanadi (Qodirov, 2023).

Shu sababli dars jarayonida media savodxonlik elementlarini joriy etish ma'naviy tarbiyaning ajralmas bo'lagi bo'lib qoldi.

Ota-ona va maktab hamkorligi esa ma'naviy tarbiyaning barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir.

Olimlarning fikricha, oilada shakllangan qadriyatlar maktabdagi tarbiya bilan uyg'un bo'lgandagina o'quvchi ongida uzviy ma'naviy tizim yuzaga keladi (Nazarov, 2020). Shu nuqtai nazardan qaraganda, ota-onalar uchun ma'naviy-ma'rifiy seminarlar, suhbatlar va pedagogik maslahatlarni yo'lga qo'yish tarbiya natijasini mustahkamlaydi.

Xulosa

Ta'lim tizimida ma'naviy tarbiyani zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish yosh avlodning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

Innovatsion metodlar, interaktiv mashg'ulotlar, media savodxonlik va loyihaviy faoliyat o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijtimoiy mas'uliyati va ma'naviy qadriyatlarga sodiqligini rivojlantiradi.

Pedagog, ota-ona va jamiyat hamkorligi esa tarbiya jarayonining uzluksiz va samarali amalga oshirilishi uchun zarur sharoit yaratadi.

Demak, ma'naviy tarbiya ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, uni zamon talablariga mos ravishda takomillashtirish kelajak avlodning ma'naviy barkamolligini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, A. (2021). Zamonaviy ta'lim va ma'naviy tarbiya metodlari. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Sattorova, D. (2020). O'quvchi shaxsini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar. Samarqand davlat universiteti ilmiy jurnali, 12(3), 44–52.
3. Rahmatov, B. (2019). Pedagog muloqoti va ma'naviy rivojlanish. Pedagogika, 6(2), 18–25.
4. Yuldasheva, N. (2022). Ta'lim jarayonida tarbiyaviy innovatsiyalar. Ta'lim va taraqqiyot, 7(1), 67–74.
5. Qodirov, O. (2023). Media savodxonlik va yoshlar mafkuraviy immuniteti. Axborot jamiyati, 4(5), 29–36.

6. Nazarov, Sh. (2020). Oila va maktab hamkorligining tarbiyaviy ahamiyati. Ma'naviyat va ma'rifat, 11(2), 52–59.